

F for Life

Att inspirera skoltrötta

Teater Spira

Utbudsblad HT 2016 - VT 2017

1. Scenkonst: "F for Life"

Teaterpjäs och publiksamtal.

Tid: 80 minuter. Uppsökande

(klassrumsföreställning eller i aulan) eller på Teater Uno/Folkteatern i

Göteborg

Målgrupp: Årskurs 8, 9 och gymnasiet, Komvux.

2. Kulturpedagogiskt projekt: "Att erövra sitt språk!"

Workshop där ungdomarna får skriva sina egna berättelser, läsa upp dem eller få dem upplästa. Metoden innebär att man reflekterar över hur man lyssnar på varandra, hur man stöttar varandra och hur man vågar. Metodiken utvecklad tillsammans med ungdomar och en forskare.

Tid, variant 1: 2 x 40 minuter

Tid, variant 2: 2 x 40 minuter plus 2 uppföljningstillfällen á 40 minuter

Målgrupp: Årskurs 8, 9 och gymnasiet, Komvux.

3. Kompetensutveckling: "Att inspirera skoltrötta"

Deltagarna får arbeta med eget reflekterande och berättande om sin yrkesroll. Skrivandet är ett verktyg. Att arbeta med misslyckanden är ett annat verktyg. Tanken är att om vi som vuxna *själva* prövar på metodiken, förstår vi den så att vi kan inspirera ungdomarna bättre.

Tid: 3 timmar. Halvdag.

Målgrupp: Lärare, skolledare, kurator, skolsköterska, övrig skolpersonal

4. Inspirationsbok/kursbok för lärare & skolledare:

"Att inspirera skoltrötta" (Studentlitteratur 2014)

Kontaktuppgifter

www.teaterspira.se

För prisuppgift, kontakta Teater Spiras chef Jonas Fröberg,

tfn: 0709-850 454, e-post: teaterspira@gmail.com,

1. Scenkonst: "F for Life"

av Ariana Gecaj och Jonas Fröberg. Regi: Robert Bolin.

Du är en störning.

Du är bara statistik och siffror,

du är svinnet vi får räkna med.

Du är utanförskapet,

du tar dig aldrig in igen.

Du är dömd till långtidsarbetslöshet och du dör i förtid.

I Teater Spiras nya föreställning *F for Life* möter vi Maryam. Tjejen som misslyckas i skolan, som pluggar på Komvux, som aldrig kommer bli nånting. Maryam som litar på sin magkänsla, som vill bli författare. Maryam som tar hand om sin mamma, som får som hon vill, som aldrig får som hon vill. Maryam som vägrar hålla käft och som säger vad hon tycker, som säger som det är.

F for Life handlar om hur det egentligen är i skolan idag. Om varför lärare inte vågar erkänna när de haft en misslyckad lektion. Om varför ungdomar säljer piller till varandra på skolgården. Om lärare som inte ser, eller som bara väljer att titta bort. Om rädsla att säga sanningen om ett utbildningssystem som sakta monterats ner, om tystnaden och om sveken. Titeln anspelar på brännmärknings F (dvs Icke godkänt) i kärnämnen skapar. Man är dömd i statistiken, dömd till långtidsarbetslöshet och för tidig död. Och kanske värre ändå är att man ser på sig själv som en jävla loser utan en chans att någonsin ta sig in i samhället. Eller finns det en annan lösning?

F for Life är skriven av Ariana Gecaj, som var med och skrev boken "Vad du inte vet om mig – 26 ungdomar från Burgården berättar", och Jonas Fröberg från Teater Spira.

Arrangörsinfo

Teaterpjäs och publiksamtal.

Tid: 80 minuter. Uppsökande (klassrumsföreställning eller i aulan) eller på Teater Uno/Folkteatern i Göteborg. Max 60 elever/föreställning.

Teknik: Vi spelar i befintligt ljus i klassrum. I aula: mörkläggnings och enkelt konferensljus + 1 tekniker/fastighetsskötare/elev som hjälper till med ljuset innan och under föreställning.

Rider: på scenen: en kateder, två stolar, en inkopplad, fungerande skrivbordslampa (med förlängningssladd), två flaskor mineralvatten.

Målgrupp: Årskurs 8, 9 och gymnasiet, Komvux.

Skolan tyvärr just ingen saga

TEATER: **Teater Spiras** föreställning **F for life** inleds med en varning: vad vi skall få se och höra är inte någon saga. Och det stämmer förstås bra. Dels för att F for life helt saknar sagans lyckliga upplösning men kanske framförallt för att pjäsen är starkt verklighetsanknuten: dess författare och skådespelare **Ariana Gecaj** och **Jonas Fröberg** träffades när den senare genomförde ett projekt i den förras gymnasieklass. Det är också på erfarenheter därifrån som pjäsen bygger.

Gymnasieeleven Maryam är en turkisk flykting med MS-sjuk mor och författardrömmar. Henne talan förs oväntat av Jonas Fröberg medan hon förkroppsligas av Ariana Gecaj. Större delen av pjäsen sitter Gecajs Maryam lutad över ett bord och skriver det som Fröbergs Maryam, likt en buktalardocka, sedan säger. Greppet fungerar förvånansvärt väl, inte minst de gånger Gecaj bryter in och saktar ner Fröbergs uppskrivade tempo. Annars är föreställningen till största del en monolog där kaxiga drömmar och humoristiska beskrivningar av klassrummet blandas med uppriktig ångest och deprimerande statistik. Men framförallt är F for life en lång anklagelse mot ett skolsystem vars främsta prioritet inte är att värna om eleverna utan om budgeten. Och nej, någon saga är ju tyvärr inte just det.

Spelas 11 och 12/2 på Folkteatern.

Mikaela Blomqvist

2. Kulturpedagogiskt projekt: "Att erövra sitt språk!"

Workshop där ungdomarna får skriva sina egna berättelser, läsa upp dem eller få dem upplästa. Metoden använder det *egna* och personliga berättandet i tal och skrift som ett sätt att locka fram mod att använda sitt språk inför andra, nya färdigheter och känsla för stilnivåer i språket. En rättfram dialog öppnar också för att sätta *berättandet* i centrum, istället för ett fokus på att göra "rätt" eller vara rädd att göra bort sig. Det handlar om att ta bort hinder för det egna språkliga användandet.

De konstnärliga teknikerna från kreativt skrivande och teater blir

redskap att lustfyllt erövra och våga använda språket mer i tal och skrift. Elever som har lust inför att skriva och tala kommer att lära sig snabbare.

Vissa elever har lättare att skriva text, andra har lättare att tala fritt. Det gör att workshopen tillåter båda att få briljera. Man kan få sina texter upplästa av en vän eller anonymt av kursledaren. Om man har lätt att tala fritt, kan man få hjälp att skriva ner sina "prator" och få träna på att utveckla det "skrivande" som ett fritt talande innebär: stilnivåer, metaforer och tempusväxlingar.

Metodiken utvecklad tillsammans med ungdomar och en forskare, som den beskrivs i kursboken för lärare "Att inspirera skoltrötta: genom en personlig relation och skrivande" (Studentlitteratur 2014).

Tid, upplägg 1: 2 x 40 minuter

Tid, upplägg 2: 2 x 40 minuter samt två återträffar om 40 minuter. Detta upplägg tillåter att eleverna funderar eller skriver vidare mellan tillfällena. Elever som vanligtvis är tysta eller blyga, men som fått mod att uttrycka sig i workshopen, hinner utvecklas mer över tre tillfällen. Några kanske vågar först vid tillfälle två eller tre. Vi får möjlighet att reflektera om *hur en stoppar sig själv* inför att använda språket i tal och skrift.

Målgrupp: Årskurs 8, 9 och gymnasiet, Komvux.

Särskilt har vi utvecklat metoden tillsammans med:

- nyanlända ungdomar,
- elever med brister i tal eller skriftspråk, samt
- särskilt begåvade elever.

2. Kulturpedagogiskt projekt: "Att erövra sitt språk!" (forts).

Innehåll:

1. Jonas berättar lite om sitt arbete med ungdomar som skriver.
2. Jonas läser upp några av ungdomars personliga texter (ur "Att inspirera skoltrötta", Studentlitteratur), för att sätta igång dialogen och modet.
3. Kursdeltagarna får pröva på flödesskrift, att skriva allt som faller en in.
4. Kursdeltagarna får pröva på specifika teman, till exempel:
 - Vad jag är rädd för.
 - Vad som är mest spännande i världen just nu.
 - Vad de vuxna inte förstår.
 - Vad jag är arg på.
 - Min innersta längtan.Det blir ofta så att dialogen med deltagarna genererar nya, mer specifika teman. Syftet är att få fatt i ungdomarnas *egna* ämnen som berör.
5. Kursdeltagarna får pröva att skriva helt fritt.
6. De får läsa upp för varandra två och två, och visa sina texter för varandra. Det blir ett sätt att sänka tröskeln, så att *alla* får läsa och visa upp, även de som är besvärade av att visa sitt arbete i helgrupp.
7. Kursdeltagare som vill, får läsa upp en text den väljer själv, inför de andra.
8. Jonas läser upp anonymt några texter från dem som gått med på det.
9. Vi diskuterar hur det har känts att skriva och läsa upp.
10. Deltagarna utvärderar vad som funkade bra med Jonas workshop, vad som var svårt/konstigt/dåligt samt vad som kan göras bättre till en annan gång.

3. Kompetensutveckling: ”Att inspirera skoltrötta”

Workshop om metoderna i boken ”Att inspirera skoltrötta”. Föredragshållare är Spiras dramatiker Jonas Fröberg, redaktör för boken. Föredraget riktar sig till lärare, skolledare och annan skolpersonal. Innehåller:

- att bry sig om ungdomarna – även när de är för jävliga
- att arbeta konstnärligt och praktiskt
- övningar för att själv pröva på och reflektera

Deltagarna får arbeta med eget reflekterande och berättande om sin yrkesroll. Skrivandet är ett verktyg, och att arbeta med misslyckanden, ett annat. Tanken är att om vi som vuxna *själva* prövar på metodiken, förstår vi den så att vi kan inspirera ungdomarna bättre.

Tid: 3 timmar. Halvdag.

Målgrupp: Lärare, skolledare, kurator, skolsköterska, övrig skolpersonal

Citat från utvärderingen när Jonas genomförde seminariet på GR Utbildning 2014-06-10 för lärare och skolledare:

*Intressant, lärorikt, bra med att få beskrivning av projektet.
Tack för goda inspirerande tips. Kul med en personlig
föreläsning. Mycket humor! Engagemang!*

*Det är jättefint att få höra kollegor berätta om sina svårigheter
och problem. Innan trodde jag att jag var ensam med att känna
så här. Men nu vet jag att det inte stämmer.*

Kursupplägg:

Jonas presenterar sig, berättar om projektet och samtalar med deltagarna.

Fika (förslagsvis)

Skrivarworkshop, uppläsningar, och reflektion. Vi arbetar med misslyckanden i den pedagogiska situationen och i livet, samt deltagarnas egna teman. Detta är den största delen av seminariet.

Vad har vi lärt oss inför framtiden?

Utvärdering

Slut

4. *Att inspirera skoltrötta* (Studentlitteratur 2014) Inspirationsbok/kursbok för lärare & skolledare m.fl.

Fem före detta skoltrötta ungdomar har efter gymnasiet skrivit en kursbok för lärare, studenter och skolledare om hur man kan arbeta med skoltrötta ungdomar i skolan med hjälp av:

- konstnärliga processer,
- att våga lyssna på allt ungdomarna har att säga,
- att ungdomarna får ta tag i arbetsklimatet i klassen,
- att lärarna stöttar varandra i arbetet och
- att man vågar bry sig om ungdomarna på riktigt, även om de är jobbiga.

Martin Hugo, lektor i pedagogik, förankrar boken vetenskapligt. Jonas Fröberg, dramatiker, ansvarar för hela processen med ungdomarna och boken och Catharina Pettersson ger ett lärarperspektiv.

Tidningsartikel i Specialpedagogik om ”Att inspirera skoltrötta”:

<http://www.lararnasnyheter.se/specialpedagogik/2014/11/04/se-bekrafta-bemota>

Köp boken här:

<https://www.studentlitteratur.se/#9789144094755/Att+inspirera+skoltrotta>

Artikel om “Att inspirera skoltrötta” ur Specialpedagogik

Se, bekräfta och bemöta

Från [Specialpedagogik](#) 2014-11-04

Hur bryter man mönstret när elever stänger öronen och lärare slutar bry sig? Fem före detta elever på barn- och fritidsprogrammet har skrivit om sina erfarenheter i en bok för lärare.

Plugglust. Alexander Andersson och Ariana Gecaj kan se tillbaka på en gymnasietid då många var skoltrötta. Men tack vare ett dramaprojekt blev det roligare i skolan. Bild: Anna-Lena Lundqvist.

– **Ungefär hälften** av alla i klassen var skoltrötta. Jag också. Jag ville hoppa av i tvåan.

– Och jag tänkte hoppa av i trean. Jag var hemma i två månader, men blev övertalad av vår lärare att komma tillbaka och ta studenten. Hon ringde och brydde sig. Brydde sig på riktigt.

Ariana Gecaj och Alexander Andersson möts på Burgårdens gymnasium i Göteborg, nästan fyra år efter att de gått ut. Ingen av dem hoppade av, nu pluggar en och en jobbar.

Anledningarna var flera: en engagerad lärare, ett projekt med dramatikern Jonas Fröberg, det egna skrivandet, bättre stämning i klassen, en teaterföreställning och en bok.

– Plötsligt blev det roligt att gå i skolan. Normalt sett satt vi med en lärobok. Allt var så styrt. Nu kom någon och frågade: Hur vill ni ha det? Vad är viktigt för er? Vi blev intresserade. Vi fick utvecklas, reflektera och fick ett bättre självförtroende, berättar Ariana Gecaj. Det var inte bara ”ni måste, ni måste”.

Nu delar hon och Alexander Andersson, samt ytterligare tre ungdomar, med sig av sina erfarenheter i boken *Att inspirera skoltrötta*. Den är skriven tillsammans med dramatikern Jonas Fröberg, barn- och fritidsläraren Catharina Pettersson och forskaren Martin Hugo. De fem ungdomarna har varit redaktionsråd, godkänt all text och skrivit egna kommentarer efter varje kapitel.

– Det har varit en process där vi suttit tillsammans varje söndag i mer än ett år, berättar Jonas Fröberg som också är konstnärlig ledare på Teater Spira.

Mellan 2006 och 2011 arbetade han tillsammans med ett par pedagoger på Burgårdens utbildningscentrum.

Projektet finansierades av Allmänna arvsfonden och skulle från början handla om Stad och Makt, men ganska snart kom det i stället att handla om ungdomarna själva och deras berättelser.

– Det var en segregerad klass med en spänd och lite hotfull stämning under en tyst yta. Gliringarna haglade. Trots ett spännande ämne var det svårt att få igång en dialog. Därför bestämde vi oss för att i stället fokusera på gruppen. Om vi inte kan få till ett bra möte, kan vi glömma att ha ett bra samtal, säger Jonas Fröberg.

Nästa lektion uppmanades eleverna i stället att skriva texter utifrån sina egna liv. Alla fick skriva anonymt. Vad de ville, sant eller osant, högt eller lågt. Det blev väldigt starka berättelser.

– Jag trodde att jag var ensam om mina problem, men när vi läste texterna kände jag; Finns den här personen i min klass? Jag insåg att ”everyone has their own battles”.

Det gjorde att jag blev mer förstående. Lite försiktigare och lite snällare mot andra i klassen, säger Ariana Gecaj.

Så småningom fick de som ville läsa upp sina texter. Det öppnade för samtal och dialog, och långsamt förbättrades stämningen i gruppen.

– Det krävs mod att läsa upp vad man skrivit för tjugofem personer. Alla gillade det inte. Men det slutade med att även några av de blygaste vågade, berättar Alexander Andersson.

Så småningom växte texterna till ett teaterprojekt: pjäsen *Vad du inte vet om mig* som bland annat spelades för en fullsatt aula av barn- och fritidslärare.

– De blev väldigt berörda. Några grät, minns Ariana Gecaj.

Parallellt med arbetet kring texterna fortsatte arbetet med klimatet i klassen.

Regelbundet drog de ihop stolarna och hade samtalsrundor. Där fick alla säga vad de tänkte, men man kunde också låta bli och säga ”pass”.

– Vi fick reflektera, och utvärdera vårt eget beteende. Vi gick barn- och fritid och tänkte oss arbeten där vi måste bemöta människor på ett bra sätt, men hur skulle vi kunna det när vi inte ens kunde bemöta varandra? resonerar Adriana Gecaj.

– Vi fick ta det vuxna ansvaret. Det är en skillnad när läraren säger: ”Det här känns inte bra, hur ska vi göra?” jämfört med ”Ni måste skärpa er”, instämmer Alexander Andersson.

Att som lärare skälla och ställa krav fungerar dåligt menar de. Inte heller hot som ”Du förstör din framtid”, fungerar.

– Det vet man redan, men man orkar inte ta till sig det. För en del i vår klass var det en stor ansträngning att ta sig till skolan. För andra var det en fristad. I det läget behövs inte skäll utan ett ”Välkommen, vad bra att du kom”. Skolan är ju grunden för allting. Hoppas man av är det ett verkligt utanförskap, konstaterar Ariana Gecaj.

Bildtext: Inspiration. Ariana Gecaj och Alexander Anderssons möte med dramatikern Jonas Fröberg har resulterat i boken *Att inspirera skoltrötta*. Bild: Anna-Lena Lundqvist.

Hur gör man då som lärare om man inte har ett projekt, inte en skådespelare i klassen, och inga pengar från Allmänna arvsfonden? Jonas Fröberg berättar att det som betydde allra mest för eleverna var en vuxen som verkligen brydde sig, som de fick förtroende för, och att undervisningen handlade om något som de upplevde var verkligt.

– Lyssna och bry dig. På riktigt. Även om det blir obekvämt – sex, nassar, bögar, blattar, svennar, hat, sorg, ilska, kärlek – vik inte undan från de samtalsämnen som kommer upp. Våga lämna lärarrollen och läroplanen för en stund. Var människa i mötet med andra människor!

För att klara det behöver man vara en modig och stark lärare och också känna att man har stöd uppifrån, från rektor och skolledning. På Burgården, liksom på många andra ställen, är lärare hårt tyngda av administration och tidspress.

– En sak vi har haft stor nytta av är att vara två i klassrummet. Kanske kan man som ämneslärare göra ett kreativt projekt tillsammans med en musiklehrare, bildlärare, eller dramalärare? Då kan man ha olika roller och backa upp varandra efter en jobbig lektion, säger Jonas Fröberg.

Han understryker också att det är viktigt att ha stöd från ett elevhälsoteam för att ta hand om känslor och händelser som kan komma upp.

– En del i gruppen hade IG från nian och fick gå på barn- och fritid på dispens. Det fanns stora problem och en del hade olika diagnoser. Några elever fick möjlighet att träffa kuratorer, men många hade också behövt hjälp från en speciallärare. Varför fick de inte det?

Clarita Artursson, speciallärare på Burgården, bekräftar att hon inte hinner vara på alla ställen hon skulle önska och hon upplever att de sociala problemen hos eleverna har ökat.

– Ibland känns det som om man inte räcker till, och att man springer till dem som ropar högst. Men så tänker jag på alla special-lösningar vi har, där vi varvar praktik med undervisning för att alla elever ska få sin utbildning.

Tillsammans med barn- och fritidsläraren Pia Björnstad följde hon projektet och tycker att det stämmer väl överens med deras erfarenheter av att möta skoltrötta. Framförallt i hur viktigt det är att lära känna eleverna för att kunna knyta an till deras intressen i undervisningen. De berättar om en elev som visade sig vara en jätteduktig rappare, som skrev texter och gjorde skivor. På engelskan ville han först inte göra något, men blev entusiastisk när han förstod att han kunde skriva om Tupac (känd rappare). En annan tjej jobbar just nu stenhårt med att få till sin praktik som volontär utomlands.

– Det handlar om att ta in deras verklighet. När man ser vilken skillnad det kan göra, undrar man om det verkligen är samma personer, konstaterar Pia Björnstad. Samma sak hände med flera av ungdomarna i projektet. Men det kommer inte gratis, utan är ett led i ett långt arbete som tyvärr ofta bygger på eldsjälar. För att orka i längden måste man älska de här eleverna. Så är det.

Clarita Artursson tillägger att det betyder mycket att eleverna lär känna varandra. Speciellt för dem med hög frånvaro som ofta upplever att ingen frågar efter dem.

– Jag samlade ett gäng av dem som skolkade mest. Vi fikade och pratade kring olika teman. De lärde känna varandra så att det blev roligare att gå till skolan. Det är ju grunden. Kommer de inte ens till skolan, kan vi inte göra någonting

Barn- och fritidsklassen som var med i projektet gick ut som en av fyra klasser som hade bäst betygsutveckling i den kommunala gymnasieskolan i Göteborg.

– Det kändes väldigt bra att få det svart på vitt. Inte bara att vi hade kul och att vi tyckte att det kändes bra, utan att det hade gjort skillnad för dem, säger Jonas Fröberg.

Martin Hugo är lektor i pedagogik vid högskolan i Jönköping. Han har forskat mycket på ungdomar som har misslyckats i skolan, eller som skolan har misslyckats att möta, som han hellre kallar det. Han har följt projektet på avstånd och också skrivit ett kapitel i boken. Han tycker att det är alldeles utmärkt att det är just skoltrötta ungdomar som nu ger råd till lärare.

– De som vet hur det är att gå i skolan är ju de som går där. För mig är det första gången som någon ungdom faktiskt kommenterar det jag skriver. Det här är helt suveränt. Mer sånt!

Han konstaterar att problemet med skoltrötthet har eskalerat de senaste tjugo åren, eftersom nästan hundra procent av alla ungdomar i dag går vidare till gymnasiet. Ungefär tio procent av dem är helt omotiverade redan från början.

– En grundprincip är ju att anpassa undervisningen efter dem som är i klassrummet. För att nå de här eleverna handlar det mycket om förhållningssätt, att se, bekräfta och bemöta. Det gör ju att det behövs andra kompetenser hos de lärarna, än vad som krävs för dem som jobbar med studiemotiverade elever.

Martin Hugo påpekar att det finns ett starkt samband mellan all form av psykosocialt utanförskap och att misslyckas i skolan.

– Det finns inget facit på hur man ska göra, eller på hur långt skolans ansvar ligger. Det här är ett samhällsproblem, där det är farligt om för många ungdomar står utanför både arbete och skola. Jag tror inte att det är en framkomlig väg att tro att alla sexton till nittonåringar ska vara motiverade till skolgång och att man kan fortsätta pumpa på i gammal stil.

Carina Haglind Ahnstedt